

aligha lehet majd botránykő folyóirat-irodalmunk, líránk és epikánk egy-egy erotikus értelemben „szabadosabb” megnyilatkozása. Hisz amit szabad a népnek — legyen szabad a nép írástudó fiainak is.

BOSNYÁK István

ADATTÁRRÓL, AMELY KÉT ÉLETMŰ EPILÓGUSA

Penavin Olga—Matijevics Lajos: *Becse és környéke földrajzi neveinek adattára*. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék, 1983

A Vajdaság helységeinek földrajzi nevei sorozat kilencedik köteteként a becsei gyűjteményt veheti kezébe az olvasó, olyan adattárat, amely keletkezési körülményeiben, alkotóinak életútjában fordulópontot jelent. Hároman fogtak össze a vajdasági jelentőségű sorozat indulásánál, *Penavin Olga, Matijevics Lajos és Mirnics Júlia*, s ma már ketten közülük nincsenek az élők sorában. Matijevics Lajosnak és Mirnics Júliának tehát ez a kis könyv már posztumusz alkotása. Mirnics Júliáról szólunk, noha neve nem szerepel az adattár címloldalán, de a szerkesztők Becsénél beleépítették szülővárosával foglalkozó magiszteri dolgozatának néhány részletét.

Ily módon a sorozatban is szokatlan megoldásként, egyazon tájegységre vonatkozóan két iskola, két feldolgozási módszer bontakozik ki előttünk: a szűkszavú, lényegre szorító, a névtani vizsgálatokba nem bocsátkozó adattári módszer, amelynek már a korábbiakban megmutatkozott hatékonysága, illetve — Mirnics Júlia dolgozatában — az egészen *Lőrincze Lajosig* visszanyúló, a névélettant, a nyelvtörténet, eredeztetés tényeit is felhasználó eljárás, amely például különválasztva vizsgálja a külterületi és belterületi neveket.

Mindennek eredményeként egy újabb község, a Tisza-vidék központi részét képező Becsei kommuna névanyaga tárul elénk, *Bácsföldváré, Becsée, Dreáé és Péterrévéé*. Az immár hagyományossá váló szerkezeti formákat követő kötetből megismerhetjük a község földrajzi, táji jellemzőit, rövid történetét, amelyek tekintetében kicsiben az egész Bácskát példázta. Itt is a „vizek, vadvizek végtelen országa” terpeszkedett még a múlt században is, amely váltakozva adott és pusztított életet, amely fölé csak egy néhai földvár (Bácsföldvár), és a vizek által védőn körülzárt Becse vára emelkedett, no meg Péterréve magasabban fekvő helyei, ahová csak keserű tapasztalások után telepedett fel a messi tájakról ide költöző lakosság. A táj arculatát emberi kéz is jelentős mértékben formálta: itt létesült keserves veríték árán a Ferenc-csatorna az 1700-as években, a *Majtényi Mihály* által is megidézett *Élő víz*.

Mindez az adattári részeket bevezető rövid településtörténetekből, névmagyarozatokból is kiderül, s nemcsak ez, hanem a község gazdasági, művelődési élete, hírességei, egy-egy villanásban. A múlt és jelen világának mégis maguk a földrajzi nevek a leghívebb őrzői, mert azonosító-megkülönböztető funkciójuk „mindenre emlékezőv” tette őket, rejtett módon tehát, de rengeteg információt tartalmaznak, egy-egy közsímsert családnév 8—10 tájékozódási pontra kisugárzó hatásáról, például Bácsföldváron a *Bori* előtagú nevekben, vagy a *Buzogány* elemű nevekben, de felbukkannak a település életében fontos szerepet játszó foglalkozások *Bábasszony háza*, *Isten pékjének háza* (*Hornyik pék háza*) akiről sajnos nem derült ki, miért volt vagy lett istené, a múlt beszédes emlékei (*Kőkút*, *Kisbodom*, *Nagybodom*, *Pusztatemplom*, amelynek néprajzi magyarázatában egy régesrégi, aranyat rejtő kőszobor is felmerül, amelynek nem nehéz a Bácska-szerte felbukkanó kőkecske-mondával való hasonlóságát megállapítanunk.

Ha a névalkotó fantáziát, eljárásokat teljességükben akarnánk bemutatni, nagyon sok nevet kellene megemlítenünk, olyanokat, mint a közsímsert *Gyöngysziget*, *Krecca*, *Máriás Galac háza* (kútjában a hagyományok szerint megjelent a Szűz Mária), *Kártyavár* (modern lakótömb neveként) *Aranypendel* (népi eredeztetését, miszerint itt sok halat fogtak a halászok, egynek a felesége pedig aranypendelyt vett az árán — látatlanból sem tudjuk elfogadni, valószínűleg utólagos „etimológiáról” lehet szó), *Bagoly*, *Reménytelep*, *Vaskalapos-tanyák*. A sok érdekes névalakulat ízelítőjeként azonban ennyi is elegendő.

És most hogyan tovább? — merül fel bennünk is a kérdés. Vajdaságnak mindössze kilenc községi adattárát sikerült eddig megjelentetni, s az induló háromasból már csak Penavin Olga gyűjt és alkot. Csatlakozhatunk hát *Hajdú Mihálynak* a Névtani Értesítőben megfogalmazott aggodalmához, aki már a teljes csoportot is keveselte a feladathoz képest? A borulátásnak talán még sem kellene helyet adnunk, mert részben épp az elhunyt munkatársak jóvoltából a gyűjtőmunkába a Magyar Tanszék egész sor nemzedéke beletanult, s képesek lesznek világunknak ezt a sajátos vetületét megörökíteni és számunkra is felfedezni.

PAPP György

EGY FONTOS KIADVÁNY KISJUBILEUMA

Évkönyv 5. A Horvátországi Magyarok Szövetsége, Eszék, 1983

Ez év tavaszán jelent meg a HMSZ fél évtizeddel ezelőtt indított kiadványsorozatának újabb kötete, amely magán viseli e sorozat máris kialakult szellemi arculatának legjellegzetesebb vonásait.